

Л. М. Токарчук
к.ю.н., доцент, Zilkovska@ukr.net

В. М. Масін
к.ю.н., доцент, vmasin@mail.ru
*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна*

СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Протягом тривалого періоду характерною рисою української вищої освіти була практично повна одноманітність змісту освіти: єдині для усіх закладів вищої освіти країни навчальні програми, єдині підручники та методичні посібники.

Сьогодні, важливим інструментом забезпечення автономії та самоврядування закладів вищої освіти є законодавчо забезпечена можливість самостійно розробляти та затверджувати освітні програми з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти (бакалаврського, магістерського або освітньо-наукового), встановлених «законодавством та стандартами вищої освіти» [1, п. 5 ч. 2 ст. 9].

Разом із тим, стандартами вищої освіти встановлено імперативні норми щодо обов'язкових компонентів освітніх програм, до яких віднесено такі:

«1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;

2) вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, та результатів їх навчання;

3) перелік обов'язкових компетентностей випускника;

4) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;

5) форми атестації здобувачів вищої освіти;

6) вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань, двома галузями знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії);

7) вимоги професійних стандартів» [1, ч. 3 ст. 10].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», стандарт вищої освіти визначається, як «сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності» [1, ч. 1 ст. 10].

Тобто, з визначення стандарту випливає, що стандарти є обов'язковими, а зміст освіти (конкретні освітні програми закладів вищої освіти), таким чином, має відповідати вимогам стандартів. На підставі наведеного слід резюмувати, що стандарт є ефективним інструментом регулювання вимог до змісту вищої освіти. Подібна значущість державних освітніх стандартів знайшла своє відображення у політиці їх розробки та прийняття, зокрема, у тому, що проекти стандартів розміщуються на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України та проходять громадське обговорення. Така процедура дозволяє вдосконалити текст цих документів та врахувати думки професійного співтовариства й української громадськості під час розробки стандартів вищої освіти.

Конституція України містить низку базових принципів організації системи освіти в нашій державі. До таких принципів можна віднести те, що Україна встановлює державні освітні стандарти, підтримує різні форми освіти та самоосвіти. Зокрема, статтею 92 Конституції України встановлено, що виключно законами України визначаються основні засади регулювання освіти [2, ст. 92]. Відповідно, саме поняття державного освітнього стандарту закладено вже на рівні Конституції України, і законодавець не може відмовитися від такого інструменту регулювання змісту освіти, як державний освітній стандарт.

Таким чином, стандарти вищої освіти забезпечують:

- 1) єдність освітнього простору України;
- 2) наступність основних освітніх програм;
- 3) варіативність змісту освітніх програм відповідного рівня освіти, можливість формування освітніх програм різних рівнів складності та спрямованості з урахуванням освітніх потреб;
- 4) державні гарантії рівня та якості освіти на основі єдності обов'язкових вимог до умов реалізації основних освітніх програм та моніторингу результатів їх реалізації.

Крім того, що стандарт визначає обов'язкові вимоги до кожного рівня вищої освіти, й тим самим є інструментом забезпечення єдності освітнього простору в Україні, його покладено в основу розробки як безпосередньо освітніх програм конкретних закладів вищої освіти, так і розробки примірних (типових) освітніх програм.

Разом із тим, слід зазначити про необхідність постійного вдосконалення та оновлення стандартів вищої освіти на основі публічного обговорення та урахування думки наукової спільноти й науково-педагогічних працівників, які реалізують освітні програми у закладах вищої освіти або є гарантами освітніх програм.

Наприклад, потребує удосконалення «Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»» [3] та внесення відповідних змін у частині розширення кола спеціальних (фахових) компетентностей. Пропонуємо спеціальні (фахові, предметні) компетентності Стандарту доповнити пунктом СК11 такого змісту: «Знання і розуміння соціальної природи земельних відносин та їх правового регулювання» (п.п. 11-16 вважати, відповідно, п.п. 12-17).

Список використаних джерел: 1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 30.06.2021 р.). 2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-Вр#Text> (дата звернення 30.06.2021 р.). 3. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 р. № 1379. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf> (дата звернення 30.06.2021 р.).